

Sygn. akt VI A Ca 1067/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Teresa Mróz (spr.)

Sędziowie: SA Małgorzata Kuracka

SO (del.) Marcin Łochowski

Protokolant: Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 12 czerwca 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w K.

przeciwko Skarbowi Państwa – (...) zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 11 marca 2014 r., sygn. akt XXV C 1306/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w K. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI A Ca 1067/14

UZASADNIENIE

Powódka Przedsiębiorstwo (...) sp. z o. o. z siedzibą w K. wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – (...) kwoty 81.896,87 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty.

Powódka podniosła, że jako podwykonawca robót budowlanych w ramach realizacji kontraktu „Budowa Autostrady (...), odcinek węzeł (...) oraz drogi ekspresowej (...), odcinek węzeł (...)” łączących pozwanego jako inwestora i Konsorcjum Firm, którego liderem jest (...) sp. z o. o. w upadłości układowej z siedzibą w P. jako wykonawca, wykonała powierzony jej zakres prac w sposób kompletny z dochowaniem należytej staranności, za co wystawiła faktury. Jednakże zapłata za nie następowała zawsze po terminie ich płatności i w związku z tym powódka naliczyła odsetki ustawowe za zwłokę w płatnościach faktur na łączną kwotę 213.283,27 zł wzywając wykonawcę do jej zapłaty. Podniosła, że wykonawca dokonał potrącenia swoich należności w wysokości 131.386,39 zł. W konsekwencji

powyższego wierzytelności powódki wobec wykonawcy oraz pozwanego jako inwestora opiewają na kwotę 81.896,87 zł.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 4 marca 2014 r., sygn. akt I Nc 73/13 Sąd Okręgowy w Krakowie orzekł zgodnie z pozwem.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwana podniosła zarzut niewłaściwości Sądu Okręgowego w Krakowie ponadto wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania w tym na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego. Pozwana wskazała, że jako inwestor ponosi solidarną odpowiedzialność z wykonawcą, ale za zapłatą wyłącznie wynagrodzenia za wykonane przez powódkę roboty budowlane, bez odsetek za opóźnienie wykonawcy z zapłatą należności głównej. Zdaniem pozwanej nie jest ona związana terminem płatności faktur ustalonych przez wykonawcę i powódkę w umowie podwykonawczej, bowiem pozwana stroną tej umowy nie była.

Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Krakowie uznał się niewłaściwym i sprawę niniejszą przekazał do Sądu Okręgowego w Warszawie.

Wyrokiem z dnia 11 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu pierwszej instancji:

W dniu 22 kwietnia 2010 r. pomiędzy (...) jako investorem a Konsorcjum firm, którego liderem jest (...) sp. z o. o. z siedzibą w P. jako wykonawcą zawarta została umowa na wykonanie robót polegających na budowie „Autostrady (...), odcinek węzeł (...) oraz drogi ekspresowej (...), odcinek węzeł (...)”. Kontrakt zawarty w wyniku podpisania powyższej umowy obejmował oprócz umowy również Szczególne Warunki Kontraktu, Warunki kontraktu na budowę dla robót budowlanych i inżynierskich projektowanych przez zamawiającego – tłumaczenie wydania FIDIC 1999.

W dniu 29 lipca 2010 r. powódka zawarła z wykonawcą umowę, na podstawie której zobowiązała się wykonać roboty budowlane na przedmiotowej inwestycji jako podwykonawca. W dniu 11 października 2011 r. pomiędzy powódką a wykonawcą został zawarty aneks zmieniający datę ukończenia powierzonych powódce robót na 31 maja 2012 r. z przyczyn niezależnych od podwykonawcy.

Powodowa spółka jako podwykonawca wykonała powierzony jej zakres prac w sposób kompletny, za co wystawiła faktury. Wykonawca nie kwestionował poprawności, wysokości czy też zakresu wykonanych przez powódkę robót, a należności przysługujące powódce z tytułu wystawionych faktur zostały w całości uiszczone.

Rozliczenia sześciu faktur z poz. 1-6 zestawienia faktur (k. 3) w całości dokonał sam wykonawca w drodze kompensat wierzytelności wzajemnych przysługujących wykonawcy bądź przelewów. Większość faktur rozliczona została łącznie przez wykonawcę (w formie kompensat lub przelewów) ora (...) (w formie przelewów. Jedynie pięć faktur zostało w całości zapłacone przelewami przez (...).

Powódka informowała pozwanego o nieregulowaniu przez wykonawcę płatności wynikających z faktur po upływie terminu do ich zapłaty. (...) w oparciu o art. 647¹ § 5 k.c. wzywała (...) do zapłaty należności głównej nieuiszczonego przez wykonawcę wynagrodzenia.

Powódka naliczyła odsetki ustawowe za zwłokę w płatnościach przedmiotowych faktur na kwotę 213.283,27 zł.

W dniu 20 sierpnia 2012 r. powódka wezwała wykonawcę do zapłaty powyższej kwoty załączając notę obciążeniową nr (...) z dnia 9 sierpnia 2012 r. na kwotę 213.283,26 zł. Wykonawca nie zapłacił podwykonawcy powyższej kwoty, a pismem z dnia 19 listopada 2012 r. dokonał potrącenia swoich należności w wysokości 131.386,39 zł wynikających z tytułu faktury VAT nr (...) z dnia 30 kwietnia 2012 r. z wierzytelnością powódki jako podwykonawcy.

Na skutek dokonanego potrącenia wierzytelność powódki wobec wykonawcy uległa częściowemu umorzeniu do kwoty 81.896,87 zł.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest niezasadne i jako takie podlegało oddaleniu w całości.

Sąd Okręgowy przywołał art. 647 ind. 1 § 5 k.c., zgodnie z którym zawierający umowę z podwykonawcą oraz inwestor i wykonawca ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę wynagrodzenia za roboty budowlane wykonane przez podwykonawcę.

Sąd podkreślił, że solidarna odpowiedzialność inwestora z wykonawcą dotyczy tylko i wyłącznie wynagrodzenia za wykonane przez podwykonawcę roboty budowlane, bez odsetek za opóźnienie wykonawcy z zapłatą należności głównej. Stosownie do normy z art. 371 k.c. opóźnienie lub zwłoka jednego z dłużników solidarnych ze spełnieniem świadczenia nie może szkodzić współdłużnikowi.

Sąd Okręgowy zgodził się z twierdzeniem pozwanego wskazującym, że inwestor nie jest związany terminem płatności faktur ustalonym przez wykonawcę i podwykonawcę.

Podkreślił, że w subklauzuli 4.4 pkt e Warunków Kontraktu określono zasady rozliczania wynagrodzenia zatwierdzonego przez (...) podwykonawcy w razie braku jego zapłaty przez wykonawcę. Przewidziano w niej, że w przypadku powierzenia przez wykonawcę realizacji robót podwykonawcy, wykonawca jest zobowiązany do dokonania we własnym zakresie zapłaty wynagrodzenia należnego podwykonawcy z zachowaniem terminów płatności określonych w umowie z podwykonawcą. Jeżeli zaś wykonawca nie dokona zapłaty wynagrodzenia podwykonawcy, a podwykonawca zwróci się z żądaniem zapłaty tego wynagrodzenia bezpośrednio do (...) na podstawie art. 647 ind. 1 § 5 k.c., to (...) zapłaci na rzecz podwykonawcy kwotę nieuiszczonego przez wykonawcę wynagrodzenia.

Z kolei w klauzuli 9 ogólnych warunków umowy podwykonawczej strony tej umowy określiły zasady dokonywania zapłaty wynagrodzenia przez wykonawcę na rzecz powoda wskazując podstawy do wystawienia przez (...) faktury dla wykonawcy. Zgodnie natomiast z subklauzulą 9.4 warunków szczególnych umowy podwykonawczej wykonawca oraz powódka ustalili, że termin płatności wynosi 55 dni.

Zdaniem Sądu Okręgowego powództwo jest bezzasadne, ponieważ pozwany w świetle art. 647 ind. 1 § 5 k.c. w zw. art. 371 k.c. nie ponosi solidarnej odpowiedzialności z wykonawcą za odsetki za opóźnienie wykonawcy z zapłatą wynagrodzenia należnego powódce. Sąd podkreślił, że solidarna odpowiedzialność inwestora dotyczy wynagrodzenia za roboty budowlane, nie obejmuje natomiast wszystkich innych należności podwykonawcy od wykonawcy, w tym odsetek za jego opóźnienie z zapłatą samego wynagrodzenia. Odpowiedzialność wykonawcy oraz inwestora jest solidarna, oparta jednak na dwóch różnych podstawach prawnych. Odpowiedzialność wykonawcy ma swoje źródło w umowie łączącej go z podwykonawcą, natomiast odpowiedzialność inwestora wynika z ustawy jako odpowiedzialność gwarancyjna za cudzy dług i ma charakter wyjątkowy o dużej dolegliwości. Nie można automatycznie przyjmować, że zgadzając się na zawarcie umowy przez wykonawcę z podwykonawcą, inwestor przejmuje na siebie zobowiązanie do zapłaty ewentualnych odsetek za opóźnienie się wykonawcy z płatnością oraz że w stosunku do niego obowiązują terminy płatności wynikające z umowy.

Sąd Okręgowy wskazał, że pozwany nie będąc stroną umowy podwykonawczej nie był związany terminem płatności faktur w niej ustalonym przez wykonawcę i powódkę, lecz był zobowiązany zgodnie z art. 455 k.c. zapłacić powódce wynagrodzenie bezzwłocznie po otrzymaniu od niej wezwania do takiej zapłaty. Przepis powyższy rozróżnia zobowiązania terminowe i bezterminowe. W zobowiązaniach terminowych termin spełnienia świadczenia oznacza treść zobowiązania określona czynnością prawną lub ustawą lub może wynikać z właściwości zobowiązania. Wobec tego, że termin zapłaty przez (...) wynagrodzenia należnego powódce nie wynika z ustawy, ani z czynności prawnej (pozwany nie był stroną umowy podwykonawczej), nie wynika również z właściwości zobowiązania, to zobowiązanie pozwanego z art. 647 ind. 1 § 5 k.c. ma charakter bezterminowy i przekształca się w zobowiązanie terminowe po wezwaniu go przez (...) do zapłaty. Sąd podkreślił, że inwestora nie można traktować jako spóźniającego się z zapłatą

wynagrodzenia podwykonawcy już w chwili upływu terminu płatności określonego w fakturze. Zgodnie z art. 455 k.c. dłużnik ma spełnić świadczenie niezwłocznie po wezwaniu go do wykonania.

W ocenie Sądu Okręgowego, zgromadzona w aktach sprawy dokumentacja pozwala na stwierdzenie, że pozwany nie zwlekał po otrzymaniu wezwań do zapłaty, ale dokonywał stosownych czynności sprawdzających mających na celu ustalenie podstaw jego odpowiedzialności solidarnej i zakresu należnego powodce wynagrodzenia. Konieczność szczegółowej weryfikacji zgłoszeń wynika nie tylko z rodzaju roszczeń i natury zobowiązania ale również przedmiotu kontraktu łączącego pozwanego z wykonawcą oraz tego, że pozwany jest jednostką organizacyjną Skarbu Państwa i obowiązany jest działać w granicach ustawy o finansach publicznych oraz ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych i tym samym uznać należy, że pozwany nie dopuścił się opóźnienia, zwłoki ze spełnieniem świadczenia należnego powodowi.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c.

Na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa Sąd zasądził na rzecz wykonującej zastępstwo procesowe pozwanego Skarbu Państwa – (...), Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego. Kwota ta została wyliczona zgodnie z § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła powodka. Zaskarżając wyrok w całości zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego:

- art. 647 ind. 1 § 5 k.c. w zw. z art. 366 § 1 k.c. w zw. z art. 481 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że solidarna odpowiedzialność inwestora (pозwanego) wraz z generalnym wykonawcą o zapłatę wynagrodzenia podwykonawcy (powódce) w przypadku braku terminowej zapłaty należnego podwykonawcy wynagrodzenia, którego wysokość i termin zapłaty wynika z zaakceptowanej przez inwestora umowy podwykonawczej, nie wiąże się z jednoczesnym obowiązkiem zapłaty odsetek za opóźnienie,

- art. 647 ind. 1 § 5 k.c. w zw. z art. 455 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że solidarna odpowiedzialność inwestora wraz z generalnym wykonawcą o zapłatę wynagrodzenia podwykonawcy nie wiąże się z obowiązkiem inwestora do terminowego wykonania zapłaty wynagrodzenia, którego wysokość i termin zapłaty wynika z zaakceptowanej przez inwestora umowy podwykonawczej, a co za tym idzie, że podwykonawca może żądać spełnienia przez inwestora dopiero po wezwaniu inwestora do wykonania świadczenia,

- art. 647 ind. 1 § 5 k.c. w zw. z art. 371 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w niniejszej sprawie sytuacja dłużników solidarnych za zapłatę wynagrodzenia należnego powodce tytułem wykonanych robót budowlanych była odmienna, mimo, że inwestor (pозwany) miał rzeczywisty wpływ na określenie terminu zapłaty wynagrodzenia w umowie podwykonawczej pomiędzy powodką a generalnym wykonawcą, a co za tym idzie, że w ramach żądania przez powodkę od pozwanego zapłaty wynagrodzenia, powodka nie mogła dochodzić również zapłaty odsetek ustawowych.

W konkluzji apelacji powodka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodki kwoty 81.896,87 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodki pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny aprobuje dokonane przez Sąd Okręgowy i nie kwestionowane przez strony postępowania, ustalenia faktyczne i przyjmuje je za własne.

Zdaniem Sądu drugiej instancji trafne są również rozważania prawne Sądu Okręgowego.

Istota sporu w przedmiotowej sprawie sprowadza się do oceny, jakie są granice przedmiotowe odpowiedzialności inwestora, o jakiej mowa w art. 647 ind. 1 § 5 k.c.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 września 2012 r. (IV CSK 91/12) stwierdził, że zakres przedmiotowy odpowiedzialności inwestora ograniczony jest w art. 647 ind. 1 par. 5 k.c. do wynagrodzenia należnego podwykonawcy od wykonawcy. Sąd Najwyższy dostrzegł mogącą pojawić się wątpliwość, czy na gruncie tego przepisu i solidarnej odpowiedzialności inwestora i wykonawcy wobec podwykonawcy, inwestor odpowiada również za terminowe dokonanie zapłaty, a zatem czy powinien również świadczyć odsetki za opóźnienie w zapłacie wynagrodzenia podwykonawcy przez wykonawcę. Sąd ten uznał, że wykładnia gramatyczna powyższego przepisu przemawia za ograniczeniem odpowiedzialności inwestora wyłącznie do wynagrodzenia (należności głównej). Stanowisko to znajduje potwierdzenie w innych przepisach między innymi w przepisie art. 371 k.c., zgodnie z którym działania i zaniechania jednego z dłużników solidarnych polegające zarówno na czynnościach prawnych jak i faktycznych nie mogą szkodzić współdłużnikom, a co za tym idzie być źródłem szerszej ich odpowiedzialności.

W orzecznictwie wyrażono już pogląd, że solidarna odpowiedzialność inwestora wobec podwykonawcy robót budowlanych ma szczególny charakter, gdyż jest to solidarna odpowiedzialność **gwarancyjna** za cudzy dług (dług wykonawcy), powstająca z mocy ustawy (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2010 r., II CSK 210/10).

Ów wyjątkowy, gwarancyjny charakter odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy, a także brak wpływu na terminowe spełnienie świadczenia przez wykonawcę na rzecz podwykonawcy przemawiają przeciwko rozszerzeniu odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy ex lege. Sąd Najwyższy w wyroku IV CSK 91/12 podkreślił również, że argumentem przemawiającym przeciwko rozszerzeniu odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy jest możliwość przyjęcia w umowie wykonawca – podwykonawca innego, wcześniejszego niż w umowie inwestor - wykonawca terminu zapłaty wynagrodzenia wyprzedzającego wymagalność roszczenia wykonawcy o zapłatę z umowy o roboty budowlane, a ponadto zagrożenie dublowaniem odsetek za opóźnienie powstałe z przyczyn leżących po stronie wykonawcy i inwestora, co prowadziłyby do podwójnego przysporzenia na rzecz podwykonawcy.

Wobec powyższego zarzuty podniesione w punktach a i c apelacji powódki należy uznać za niezasadne. Podobnie nietrafny okazał się zarzut naruszenia art. 647 ind. 1 § 5 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Podkreślenia wymaga, że nie jest zasadny pogląd lansowany przez powódkę, jakoby już z samej solidarnej odpowiedzialności inwestora i wykonawcy wynikała odpowiedzialność inwestora również w zakresie odsetek za nieterminowe realizowanie płatności przez wykonawcę na rzecz podwykonawcy.

Odpowiedzialność wykonawcy wobec podwykonawcy stanowi przesłankę solidarnej odpowiedzialności inwestora za dług wykonawcy, podobnie jak w przypadku odpowiedzialności poręczyciela jest nią odpowiedzialność dłużnika wobec wierzyciela. Taka konstrukcja odpowiedzialności inwestora umożliwia podwykonawcy wytoczenie powództwa o zapłatę za wykonane roboty budowlane w różnych konfiguracjach podmiotowych po stronie pozwanej, w tym wyłącznie przeciwko inwestorowi. Oczywiście, by możliwe było w ogóle przypisanie inwestorowi odpowiedzialności z art. 647 ind. 1 § 5 k.c. konieczne jest by umowa między wykonawcą a podwykonawcą była znana i akceptowana przez inwestora. Nie ma potrzeby omawiać szczegółowo na czym ma polegać akceptacja umowy podwykonawca – wykonawca przez inwestora, dość podkreślić, że może ona być wyrażona zarówno w wyraźny jak i dorozumiany sposób. Zgoda inwestora nie wpływa na ważność umowy między wykonawcą i podwykonawcą. Powoduje jedynie powstanie lub uchylene odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy.

Wobec powyższego kwestionowanie przez powódkę, przyjętego przez Sąd Okręgowy terminu wymagalności roszczenia powódki wobec inwestora, nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Należy również podkreślić, że powódka niezasadnie, jako potwierdzenie zasadności zgłoszonego w niniejszej sprawie roszczenia, powołuje się na ustawę z dnia 28 czerwca 2012 r. o spłacie niektórych niezaspokojonych należności przedsiębiorców, wynikających z realizacji udzielonych zamówień publicznych (Dz. U. 2012.891) regulującą zasady spłaty przez (...) niezaspokojonych przez wykonawcę należności głównych przedsiębiorcy, który zawarł umowę z wykonawcą w związku z realizacją zamówienia publicznego na roboty budowlane przez (...). Ustawa ta bowiem ma zastosowanie jedynie do należności głównej, a tym samym uregulowany w niej mechanizm spłaty nie może mieć zastosowania do należności ubocznych, takich jak np. odsetki.

Powódka ma świadomość funkcjonowania w obrocie stanowiska Sądu Najwyższego co do zakresu przedmiotowego odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy, z którego to zakresu wyłączone są odsetki za opóźnienie w spełnieniu przez wykonawcę na rzecz podwykonawcy świadczenia z tytułu wykonanych robót. Wniosek powódki o zwrócenie się do Sądu Najwyższego z pytaniem określonym w apelacji jest niezasadny. Sąd Najwyższy bowiem w uzasadnieniu postanowienia z dnia 19 maja 2015 r. (I CSK 744/14) odmawiającym przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, stwierdził, że stanowisko zaprezentowane w powoływanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego w sprawie IV CSK 91/12 należy ocenić jako jednolite, skoro również w sprawie I CSK 151/14, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto zgodnie z art. 98 k.p.c. stosownie do jego wyniku.